

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

СИЛАБУС ВИБІРКОВОГО ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

«ХІМІЯ БІОЛОГІЧНО АКТИВНИХ РЕЧОВИН (БАР)»

Мова навчання – українська

Шифр та найменування галузі знань 16 «Хімічна інженерія та біоінженерія»

Код та найменування спеціальності 162 «Біотехнології та біоінженерія»

Освітньо-професійна програма Біотехнології та біоінженерія

Ступінь вищої освіти бакалавр

Затверджено на засіданні

Методичної ради зі спеціальності 162 «Біотехнології та біоінженерія»

« 12 » 02 2024 р. протокол № 2

Реєстраційний номер в навчальному відділі

К 10 - 10

1. Загальна інформація

Кафедра: [Харчової хімії, експертизи та біотехнологій /](#)
Викладач: Пилипенко Людмила Миколаївна, професор
кафедри харчової хімії, експертизи та
біотехнологій, доктор технічних наук, професор

[Профайл
викладача/](#)

Контакти:
<http://foodchem.ontu.edu.ua/pilipenko-lyudmila/>
e-mail: l.n.pylypenko@ukr.net,
048-712-11-12, 067-749-73-89

Освітній компонент викладається на 2 курсі у 3 семестрі
Кількість: кредитів – 4,0; годин – 120

Аудиторні заняття, годин:	всього	лекції	лабораторні
денна	40	20	20
заочна	20	8	12
Самостійна робота, годин	Денна – 80		Заочна – 100

[Розклад занять/ https://rozklad.ontu.edu.ua/](https://rozklad.ontu.edu.ua/)

2. Анотація освітнього компоненту

Освітній компонент (ОК) «Хімія біологічно активних речовин (БАР)» розглядає широке коло питань, пов'язаних з поняттям про БАР і видами їх класифікації; надає здобувачам вищої освіти теоретичні та практичні знання щодо хімічної природи основних біологічно активних речовини та їх місця в системі взаємодії організму з середовищем, змін БАР в процесі технологічної переробки, шляхів підвищення біологічної та функціональної цінності харчової, в тому числі біотехнологічної продукції.

3. Мета освітнього компоненту

Мета ОК «Хімія біологічно активних речовин» – формування у студентів фахових знань з хімічної будови, механізмів біологічної дії, функціональних властивостей, норм споживання біологічно активних речовин; компетенцій з впровадження процесів і навичок, заснованих на принципах і теоретичних положеннях збереження або біоконверсії біологічно активних речовин, які володіють фізіологічно функціональними властивостями і впливають на фізіологічні функції організму.

4. Компетентності та програмні результати навчання

У результаті вивчення освітнього компоненту «Хімія біологічно активних речовин» здобувач вищої освіти отримує наступні програмні компетентності та програмні результати навчання, які визначені в [Стандарті вищої освіти зі спеціальності 162 «Біотехнології та біоінженерія»](#) та [освітньо-професійній програмі «Біотехнології та біоінженерія»](#) підготовки бакалаврів.

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов у

біотехнології та біоінженерії, або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів біотехнології та біоінженерії.

Загальні компетентності

K01. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

K05. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

K11. Здатність використовувати ґрунтовні знання з хімії та біології в обсязі, необхідному для досягнення інших результатів освітньої програми.

K15. Здатність проводити аналіз сировини, матеріалів, напівпродуктів, цільових продуктів біотехнологічного виробництва.

Програмні результати навчання:

ПРО2. Вміти здійснювати якісний та кількісний аналіз речовин неорганічного, органічного та біологічного походження, використовуючи відповідні методи.

ПРО5. Вміти розраховувати склад поживних середовищ, визначати особливості їх приготування та стерилізації, здійснювати контроль якості сировини та готової продукції на основі знань про фізико-хімічні властивості органічних та неорганічних речовин.

ПРО6. Вміти визначати та аналізувати основні фізико-хімічні властивості органічних сполук, що входять до складу біологічних агентів (білки, нуклеїнові кислоти, вуглеводи, ліпіди).

5. Інформаційний обсяг освітнього компоненту

5.1 Перелік лекційних занять

№ теми	Зміст теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	2	3	4
1.	Вступ. Поняття про біологічно активні речовини (БАР) і види їх класифікації. Визначення біологічно активних речовин і функціональних інгредієнтів, їх роль, аналіз основних фізико-хімічних та фізіологічних властивостей. Наукові аспекти використання БАР.	4	2
2.	Характеристика природних БАР. Вітаміни. - хімічна природа, біологічна дія, джерела, добова норма споживання, методи визначення.	4	1
3.	Провітаміни та вітаміноподібні сполуки. Хлорофіл і його похідні.	3	1
4.	Біофлавоноїди. Класифікація, хімічна природа, фізико-хімічні та біологічні властивості, методи визначення.	3	1
5.	Класифікація, хімічна природа, біологічна роль ферментів, значення в біотехнологіях.	2	1
6.	Хімічна природа, фізико-хімічні та біологічні властивості інших природних БАР - мінеральні речовини, ПНЖК, незамінні амінокислоти, фосфоліпіди. Біологічно активні токсичні речовини. Харчові добавки.	2	1

7.	Безпека, ефективність біологічно активних речовин і функціональних інгредієнтів, контроль якості сировини та готової продукції на основі знань про фізико-хімічні властивості органічних та неорганічних речовин. Перспективи БАР в біотехнологіях.	2	1
Разом за ОК:		20	8

5.2 Перелік лабораторних робіт

№ з/п	Назва лабораторної роботи	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Хроматографічні методи виявлення та розділення сумішей біологічно активних речовин	4	-
2	Вивчення методів дослідження біофлавоноїдів. Визначення групового складу біофлавоноїдів у сировині та харчових продуктах, їх стійкості до впливу зовнішніх факторів.	4	4
3	Ферментативні перетворення біологічно активних речовин. Виділення біокаталізаторів з рослинних та тваринних об'єктів. Визначення дії ферментів різних класів.	4	4
4	Визначення біологічної цінності білків харчових продуктів	4	2
5	Методологічні основи контролю якості харчової продукції Визначення каротиноїдів і хлорофілів у сировині та харчових продуктах.	4	2
Разом годин		20	12

5.3 Перелік завдань до самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Опрацювання лекційного матеріалу. Підготовка до лабораторних занять.	60	80
2	<i>Підготовка рефератів з мультимедійним супроводом на тему "Хімічні особливості біотехнологічних виробництв"</i>	10	10
3	<i>Підготовка реферату на наступні теми:</i> - Отримання речовин-атрактантів, які покращують зовнішній вигляд харчових продуктів; - Характеристика ферментів, які використовуються як покращувачі якості продукції в технологіях виробництва; - Консерванти та їх роль в харчовій і біотехнологічній індустрії; - Значення антоціанових і бетанінових барвників для харчової продукції; - Хлорофільні барвники та їх використання в харчовій і біотехнологічній продукції	10	10
Всього за ОК:		80	100

6. Система оцінювання та вимоги

Контроль успішності навчання здобувача проводиться у формах вхідного, поточного і підсумкового контролів.

Вхідний контроль якості навчання здійснюється на початку курсу проведенням перевірки залишкових знань здобувачів за ОК, що забезпечують вивчення даного освітнього компоненту (діагностика первинних знань здобувачів).

Формами поточного контролю є:

- *тестування знань здобувачів з певних тем або з певних окремих питань ОК;*
- *виконання і захист лабораторних робіт;*
- *самостійна робота.*

Підсумковий контроль – *іспит*.

Нарахування балів:

Вид роботи, що підлягає контролю	Максимальна кількість оціночних балів	
	Денна	Заочна
Змістовний модуль 1. Хімія біологічно активних речовин.		
Лабораторні роботи*	8x5 = 40	10x4 = 40
Самостійна робота* (реферат)	10	10
Тестування	10x2=20	20x1=20
Всього за змістовний модуль 1	70,0	70,0
Екзамен	30,0	30,0
Всього	100,0	100,0

*Є можливість визнання результатів неформальної освіти відповідно до п.2 [Положення про порядок перезарахування результатів навчання \(навчальних дисциплін\) в Одеському національному технологічному університеті](#).

Критерії оцінювання програмних результатів навчання здобувачів

Лабораторні роботи (оцінювання однієї роботи)

Денна	Заочна		
7,0 – 8,0 балів	8,0 – 10,0 балів	Лабораторна відпрацьована та вчасно захищена, надані повні обґрунтовані відповіді	відмінно
5,0 - 6,9 балів	7,0 - 7,9 балів	Лабораторна відпрацьована та вчасно захищена, при відповіді допущені неточності	дуже добре
3,5 – 4,9 балів	5,0 – 6,9 балів	Лабораторна відпрацьована, відповіді неповні, допущені помилки	добре
2,5 – 3,4 балів	3,0 – 4,9 балів	Лабораторна відпрацьована, відповіді незадовільні, допущені грубі помилки	достатньо
0 – 2,4 балів	0 – 2,9 балів	Лабораторна не відпрацьована або дані незадовільні відповіді	незадовільно

Тестування (оцінювання теста)

Денна, бали	Заочна, бали	Критерії оцінювання	Оцінка
8,0 - 10,0	18,0 - 20,0	90 - 100 % правильних відповідей	відмінно
6,0 - 7,9	14,0 - 17,9	74 – 89% правильних відповідей	дуже добре
5,0 - 5,9	9,0 - 13,9	60 – 73% правильних відповідей	добре
3,0 - 4,9	4,0 - 8,9	35 – 59 % правильних відповідей	достатньо
0 - 2,9	0 - 3,9	0-35 % правильних відповідей	незадовільно

Самостійна робота (оцінювання однієї роботи)

Денна бали	Заочна бали	Критерії оцінювання	Оцінка
8,1–10,0	7,1–10,0	Самостійна робота відпрацьована та вчасно захищена, надані повні обґрунтовані відповіді	відмінно
6,6 - 8,0	5,1 - 7,0	Самостійна робота відпрацьована та вчасно захищена, при відповіді допущені неточності	дуже добре
4,1 – 6,5	4,1 – 5,0	Самостійна робота відпрацьована, відповіді неповні, допущені помилки	добре
3,1 – 4,0	2,1 – 4,0	Самостійна робота відпрацьована, відповіді незадовільні, допущені грубі помилки	достатньо
0–3,0	0–2,0	Самостійна робота не відпрацьована або дані незадовільні відповіді	незадовільно

Критерії оцінювання програмних результатів навчання здобувачів

Підсумковий контроль – екзамен

27-30 балів	якщо здобувач демонструє повні й глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь і навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, уміння приймати необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях, вільне володіння науковими термінами, високу комунікативну культуру	відмінно
23-26 балів	якщо здобувач виявляє дещо обмежені знання навчального матеріалу, допускає окремі несуттєві помилки й неточності	дуже добре
10-22 бали	якщо здобувач засвоїв основний навчальний матеріал, володіє необхідними умінями та навичками для вирішення стандартних завдань, проте при цьому допускає неточності, не виявляє самостійності суджень, демонструє недоліки комунікативної культури	задовільно
0-9 балів	якщо здобувач не володіє необхідними знаннями, умінями й навичками, науковими термінами, демонструє низький рівень комунікативної культури	незадовільно

7. Засоби діагностики успішності навчання

Методи навчання, які використовуються у процесі проведення занять, а також самостійних робіт за ОК:

Лекційні заняття: *Словесні методи: розповідь, пояснення, бесіда, дискусія; Наочні: ілюстрація, спостереження, демонстрація; пояснювально-демонстративний метод, проблемний виклад.*

Лабораторні заняття: *виконання лабораторних дослідів з наступним захистом результатів досліджень.*

Самостійна робота: *реферати, доповіді з презентаціями, робота з навчально-методичними матеріалами, науково-дослідна робота студентів (методи пізнання, аналогії, оцінка, ілюстрація тощо), конспектування лекцій.*

8. Інформаційні ресурси

Базові (основні):

1. Теоретичні основи біотехнології [Текст] : навч. посіб. / Л. В. Капрельянц. — Харків : Факт, 2020. — 291 с. : табл., рис. — Бібліогр.: с. 291. <https://elc.library.onaft.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONANT.1438724>
2. Фізіологічні аспекти оцінки якості харчових продуктів [Текст] : навч. посіб. / С. П. Решта, Л. М. Пилипенко, О. І. Данилова ; за ред. Л. М. Пилипенко. — Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. — 334 с. : табл., рис. <https://card-file.onaft.edu.ua/handle/123456789/18464>
3. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисципліни «Хімія біологічно активних речовин» [Електронний ресурс] : для студентів спеціальності 162 «Біотехнології та біоінженерія» галузі знань 16 «Хімічна інженерія та біоінженерія», ступінь бакалавр денної та заочної форм навчання / Укл. д.т.н., проф. Л.М. Пилипенко. – Одеса: ОНТУ, 2024. – 42 с.
4. Біохімія з основами фізіології харчування [Текст]: навч. посібник/ Капрельянц Л.В. . — Харків : Факт, 2023. — 228 с. : табл., рис. — Бібліогр.: с. 227-228.
5. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з курсу "Біологічна хімія з основами фізіології харчування" [Електронний ресурс] : для студентів спец. 181 "Харчові технології", освітньо-професійної програми "Технології зберігання і переробки зерна" ступеня бакалавр усіх форм навчання / Л. В. Капрельянц, Л. М. Пилипенко, Г. Й. Євдокимова та ін.; за ред. Л. В. Капрельянца. - Одеса:ОНТУ,2024.-80с. <https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentView?docid=OdONANT.2189174&field=0>
6. Методичні вказівки до курсу "Біологічна хімія з основами фізіології харчування". Лабораторний практикум. Ч. 2. Робочий зошит [Електронний ресурс]: для бакалаврів, що навчаються за ОП "Технології зберігання і переробки зерна", "Технологія хліба, кондитерських, макаронних виробів та харчоконцентратів" усіх форм навчання / Л. В. Капрельянц, Л. М. Пилипенко, О.О. Килименчук та ін.; відп. за вип. Л.В. Капрельянц.- Одеса: ОНТУ, 2024.-52с.<https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentView?docid=OdONANT.2189033&field=0>

Додаткові (за наявності):

1. Біотехнологія. Словник термінів [Текст] : навч. посіб. для студентів спец. 162 «Біотехнології та біоінженерія»

/ Л. В. Капрельянц, Т. О. Велічко, О. О. Килименчук, Л. Г. Пожіткова ; під ред. Л. В. Капрельянца. — Харків : Факт, 2021. — 248 с. — Бібліогр.: с. 243-245.

<https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHNT.1654172>

2. Розробка інноваційних технологій пробіотичних тоніків із використанням квітів *Tagetes Patula* [Текст] : монографія / Н. А. Ткаченко, Н. О. Дец, Л. О. Ланженко та ін. ; під. заг. ред. Н. А. Ткаченко. — Одеса, 2020. — 117 с. : табл., рис. — Бібліогр.: с. 90-102.

<https://elc.library.ontu.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHNT.1384281>

3. Фенольні сполуки дикорослих плодів і ягід: склад, властивості, зміни при переробці [Текст] : монографія / Г. П. Хомич, Л. В. Капрельянц ; Вищ. навч. заклад Укоопспілки "Полтав. ун-т економіки і торгівлі". — Полтава : ПУЕТ, 2013. — 217 с. : табл., рис. — Бібліогр.: с. 190–217 (277 назв). <https://card-file.ontu.edu.ua/items/2571e524-a5d8-4d7a-8d4f-014a01430159>

4. Харчова біотехнологія [Текст] : підручник / Т. П. Пирог, М. М. Антонюк, О. І. Скороцька, Н. Ф. Кігель ; Нац. ун-т харч. технологій. — Київ : Вид-во Ліра-К, 2016. — 408 с. : табл., рис. — Бібліогр.: с. 391-401.

<https://elc.library.onaft.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHNT-cnv.BibRecord.1536304>.

5. Методичні вказівки до виконання практичних робіт з дисципліни "Принципи і методи біотехнологій і молекулярної біохімії" [Електронний ресурс] : для спец. 162 "Біотехнології та біоінженерія", галузі знань 16 "Хімічна та біоінженерія", ступінь магістр ден. та заоч. форм навчання / Л. М. Пилипенко ; відп. за вип. Л. В. Капрельянц ; Каф. біохімії, мікробіології і фізіології харчування. — Одеса : ОНАХТ, 2020. — Електрон. текст.дані : 76 с.

<https://elc.library.onaft.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHNT.1407426>

6. Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни "Принципи і методи біотехнологій і молекулярної біохімії" [Електронний ресурс] : для спец. 162 "Біотехнології та біоінженерія", галузі знань 16 "Хімічна та біоінженерія", ступінь магістр ден. та заоч. форм навчання / Л. М. Пилипенко, О. М. Кананихіна ; відп. за вип. Л. В. Капрельянц ; Каф. біохімії, мікробіології і фізіології харчування. — Одеса : ОНАХТ, 2020. — Електрон. текст.дані : 15 с.

<https://elc.library.onaft.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHNT.1407638>

7. Методичні вказівки для виконання практичних робіт з курсу "Санітарія і гігієна харчових виробництв та інструментальні методи аналізу" [Електронний ресурс] : для студентів ступеня "Бакалавр" спец. 181 "Харчові технології" галузі знань 18 "Виробництво та технології" ден. та заоч. форм навчання / О. О. Лівенцова ; відп. за вип. Н. К. Черно ; Каф. харчової хімії та експертизи. — Одеса : ОНАХТ, 2018. — Електрон. текст. дані: 31 с.

<https://elc.library.onaft.edu.ua/library-w/DocumentDescription?docid=OdONAHNT-cnv.BibRecord.162383>

9. Політика освітнього компоненту

Політика всіх освітніх компонент в ОНТУ є уніфікованою та визначена з урахуванням законодавства України, [Корпоративного кодексу ОНТУ](#) / [Кодексу](#)

